

© Editura Theosis

www.theosis.ro

office@theosis.ro

Tel: 0770/111916, 0746/792321

Fotografia de pe copertă: Mitropolitul Antonie, casa parohială, 1965.

Traducerea s-a efectuat după originalul în limba engleză

Gillian Crow, 'This Holy Man'. Impressions of Metropolitan Anthony,

© Darton, Longman and Todd Ltd, 2005

© Editura Theosis pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CROW, GILLIAN

„Acest om sfânt” - Impresii despre Mitropolitul Antonie/
Gillian Crow ; trad.: Irina-Monica Bazon ; pref.: Preasfințitul
Părinte Macarie Drăgoi. - Oradea : Theosis, 2017

ISBN 978-606-92765-9-4

I. Bazon, Irina Monica (trad.)

II. Drăgoi, Macarie (pref.)

2

Redactor: Virgil Baidoc

Corecția: Romina Sopoian

Tehnoredactare și copertă: Delia Maria Kerekes

GILLIAN CROW

„ACEST OM SFÂNT” Impresii despre Mitropolitul Antonie

Traducător:
Monica-Irina Bazon

Cuvânt înainte de:
Preasfințitul Părinte Macarie Drăgoi

Theosis
2017

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
INTRODUCERE	9
19	
Partea întâi	
ANII DE ÎNCEPUT	
<i>Capitolul I</i>	
OBÂRŞIA	21
<i>Capitolul II</i>	
PRIMII ANI AI COPILĂRIEI (1916-1923)	33
<i>Capitolul III</i>	
ANII DE ȘCOALĂ ÎN PARIS (1923-1929)	51
73	
Partea a doua	
NOUA VIAȚĂ	
<i>Capitolul IV</i>	
CONVERTIREA (1929-1932)	75
<i>Capitolul V</i>	
ANII STUDENȚIEI (1932-1939)	99
<i>Capitolul VI</i>	
MEDIC, SOLDAT ȘI MONAH (1939-1949)	119

157

Partea a treia

LONDRA - ANII DE ÎNCEPUT

<i>Capitolul VII</i>	
PREOTIA (1949 - 1957)	159
<i>Capitolul VIII</i>	
EPISCOP DE SERGIEVO (1957-1966)	193
	221
Partea a patra	
ÎN DEPLINĂTATEA PUTERILOR	
<i>Capitolul IX</i>	
MITROPOLIT DE SUROJ (1966-1976)	223
<i>Capitolul X</i>	
UN OM CU VIZIUNE	249
<i>Capitolul XI</i>	
PRIVIND ÎN AFARĂ (1977-1992)	277
<i>Capitolul XII</i>	
STAREȚ	309
	345
Partea a cincea	
„BURUIENILE NU MOR NICIODATĂ”	
ULTIMII ANI	
<i>Capitolul XIII</i>	
PRIVIND CĂTRE VIITOR (1992-1999)	347
<i>Capitolul XIV</i>	
PRIVIND CĂTRE VEŞNICIE (2000-2003)	373
EPILOG	395

OBÂRŞIA

Mitropolitul Antonie al Surojului, născut André Borisovici Bloom, a avut ceea ce numea o „obârşie”. Fiu de diplomat și nepot al compozitorului Scriabin¹, s-a născut cu puțin înainte de izbucnirea Primului Război Mondial în clasa burgheză a Imperiului Rus, o lume care avea să se stingă în curând, supraviețuind doar în rândurile emigranților din care va face și el parte. Biserica Ortodoxă Rusă, aservită vechiului regim, dar în mare măsură marginalizată de elita agnostică a țării, părea destinată să împărtășească soarta regimului imperial care se cătina. Dar Ortodoxia nu cunoaște moartea fără înviere, iar Biserica avea să învie și să dea roade, nu numai în timpul ororilor și persecuțiilor din Rusia Sovietică și ulterior, când va renaște după căderea comunismului, ci și în exil, prin viziunea și exemplul unor oameni precum Mitropolitul Antonie.

André Borisovici Bloom s-a născut la 19 iunie 1914 în Lausanne, Elveția, tatăl și mama sa locuind împreună cu bunicii materni, Nikolai și Olga Scriabin. Deși nu avea un titlu nobiliar, familia Scriabin se considera o familie nobilă, plasându-și cu mândrie originile în Rusia Centrală medievală. Generații la rând, bărbații acestei familii au urmat cariere militare. Tatăl lui Nikolai, Alexander Ivanovici

¹ Mama Mitropolitului Antonie Bloom era sora compozitorului Alexander Scriabin (n. trad.).

(1811-1879), a fost colonel în artleria țarului și a fost decorat cu Ordinul Sfântului Gheorge. În 1846, Alexander s-a căsătorit cu Elisabeta Ivanovna Podcerkova, mai Tânără decât el cu doisprezece ani. Ei au închiriat o casă la periferia Moscovei, unde au crescut opt copii, Nikolai, născut în 1849, fiind al doilea.

Se spune că Alexander Ivanovici era un om sever, care a impus în familie o rigoare militară și care, drept răsplată, și-a văzut toți fișii, cu o singură excepție, călcându-i pe urme în cariera militară. Viața avea însă și o latură mai puțin aspră. Momente binevenite de destindere erau oferite de muzica pe care tinerii ofițeri o cântau ca amatori; toți membrii familiei cântau la un instrument, această situație urmând să aibă consecințe neprevăzute în viața lui Nikolai.

El era excepția de la regula care se instituise în familie ca toți să urmeze cariere militare. Urechea sa muzicală fină l-a ajutat să-și dezvolte abilități lingvistice și, în ciuda nemultumirii tatălui său, a insistat să întrerupă tradiția familiei și să urmeze o carieră civilă prin care să își valorifice acest talent. După ce a studiat Dreptul la Universitatea din Moscova, a studiat și limbile orientale în Sankt Petersburg, reușind să stăpânească rapid araba și turca. Se întreazărea un viitor în diplomatie. După absolvire, Nikolai a intrat în serviciul diplomatic imperial și a fost trimis la Constantinopol, capitala Imperiului Otoman, ca dragoman (interpret) la Ambasada Rusiei.

A urmat o altă ruptură de tradiția familiei. S-a căsătorit de Tânăr, iar alegerea miresei – nu a fost o căsătorie aranjată, cum era datina – i-a trădat înclinația înnăscută către muzică: o Tânără pianistă de concert, Liubov Petrovna Shchetinina. În 1871, aceasta i-a născut un fiu, Alexander Nikolaevici Scriabin, viitorul compozitor.

Nenorocirea s-a abătut repede asupra familiei. Liubov suferea de tuberculoză. În 1872, într-un ultim efort zadar-

nic de a-i găsi un tratament, Nikolai a dus-o în Italia, unde aceasta a murit și a fost înmormântată. Scurta viață de familie l-a sfârșit pentru Nikolai și, lăsându-și copilul în Moscova în grija surorii sale (pe care o chema tot Liubov), și-a continuat cariera diplomatică în Turcia și Balcani.

Muzicologii au afirmat deseori că, în timp ce compozitorul Scriabin moștenise ținuta soldătească și statura mică de la familia tatălui său, talentul său muzical provenea exclusiv de la mama sa. Mai mulți factori indică faptul că această presupunere nu este adevărată. Atractia lui Nikolai față de o pianistă și cultivarea talentului fiului său în familia bunicului patern dovedește un interes al familiei Scriabin față de muzică. Familia a recunoscut, nemaidecă, talentul Tânărului Alexander, ducându-l pe băiatul în vîrstă de şapte ani la Anton Rubinstein, la Conservator, pentru a fi evaluat. Nikolai își va alege o a doua soție care cânta la pian – ca amatoare, dar „fermecător”, potrivit uneia dintre biografii lui Scriabin – iar unul dintre fișii ei, fratele vitreg al compozitorului din partea tatălui său, avea, mai târziu, să ia în considerare o carieră de muzician profesionist. Dar cele mai autentice și, probabil, surprinzătoare calități muzicale ale lui Scriabin – renumitele sale abilități sinestezice, darul de a „vedea” tonurile muzicale în culori – care au jucat un rol decisiv în crearea compozițiilor sale au fost, incontestabil, moștenite de la Nikolai, nu de la mama sa. O generație mai târziu, Mitropolitul Antonie, nepotul lui Nikolai din partea celei de-a doua soții, avea să moștenească aceeași ciudată aptitudine.

În 1880, Nikolai s-a recăsătorit. La acea vreme era consul rus la Trieste, oraș care pe atunci făcea parte din Imperiul Austro-Ungar. Noua sa soție era o italiancă din partea locului pe nume Olga Ilinicina Fernandez (și-a lăsat numele creștin și patronimic când s-a căsătorit), o fată scundă, cu ochi negri, de numai 17 ani. Ca în cazul pri-

mei căsătorii a lui Nikolai, nu a fost o căsătorie aranjată, aşa cum era tradiția în Rusia. E adevărat că provocase o oarecare tulburare în familia Olgăi, deoarece, din trei surori, aceasta era a doua și, conform tradiției, cea mai mare ar fi trebuit să se căsătorească prima.

Sora cea mare s-a căsătorit în cele din urmă cu un vienez, având să găzduiască la începutul anilor '20, pentru scurt timp, familia Bloom. Mulți ani mai târziu, Mitropolitul Antonie avea să-și amintească de ea pentru curajul și altruismul de care dăduse dovedă atunci când, la bătrânețe fiind, deși ajunse diabetică și dezvoltase o cangrenă la picior, a refuzat operația, preferând să moară și să lase rudenelor sale nevoiașe banii care ar fi trebuit cheltuiți cu operația. Sora cea mică a avut, mai târziu, un mariaj nefericit cu un croat.

Nici viitorul Olgăi în căsnicie nu părea să se anunțe nefericit. Era cu 13 ani mai Tânără decât Nikolai. Având, de timpuriu, un fiu vitreg crescut la mare distanță de o mătușă foarte afectuoasă și o mamă văduvă de care trebuia să ai-bă grijă, la acestea adăugându-se statutul ei de soție adolescentă de diplomat rus, noua ei viață nu putea să fie ușoară. Era totuși o persoană onestă și de încredere, aşa cum avea să și rămână pentru întreaga și îndelungată sa viață, având înclinația naturală de a lua lucrurile ca atare.

De pildă, odată, înainte de căsătorie, a vizitat un circ ambulant care își atrăgea spectatorii anunțând intrarea liberă. Olga nu a bănuit că nu era cătuși de puțin vorba de un gest generos din partea conducerii circului până când, după ce a vizionat spectacolul, a fost surprinsă la ieșire de un afiș în care i se solicita plata unei sume pentru a putea ieși. Când era copil, Mitropolitul Antonie exploata uneori această slăbiciune dintr-un imbold infensiv de a se amuza, neputându-se abține să nu îi spu-

nă povești fanteziste la care ea reacționa de fiecare dată făcând ochii mari și exclamând: „Chiar este adevărat?”

Și alte persoane aveau să o îndrăgească la fel de mult pe Olga. Fiul ei vitreg, Alexander, ajunse să i se adreseze „mamușka” („mămică” în rusă). Mulți ani mai târziu, i-a cerut să fie prezentă când a născut soția sa, permitându-i chiar să aibă prioritate în fața soției lui în alegerea numelui uneia dintre fiicele sale. Deși însușirile italiene pe care le moștenise Mitropolitul Antonie de la Olga nu-l impresionau – îi displacea temperamentul, spunea el – totuși, avea de la ea infățișarea fizică, în special fascinanții ei ochi căprui și îi datora cunoașterea limbii italiene. De asemenea, păstrase până la o vîrstă înaintată abilitatea de a mâncă spaghetti cu o îndemânare ce vădea influența ei.

După ce aranjase convertirea Olgăi la Ortodoxie pentru a fi oficiată căsătoria – cei din familia Scriabin nu erau religioși, dar trebuiau respectate anumite convenții – Nikolai a decis că noua sa soție trebuie să învețe rusa, pentru a fi a doua limbă vorbită în familie, pe lângă franceza cu ajutorul căreia comunicau. I-a oferit o carte de gramatică, un dicționar și operele complete ale lui Turgheniev și i-a spus să se apuce de treabă. „Nu a fost niciodată o vorbitoare foarte bună de rusă – spunea Mitropolitul Antonie – dar, până la sfârșitul vieții, nu a vorbit decât în limba și în idiomul lui Turgheniev.”

În 1882 cuplul s-a întors pentru scurt timp în Rusia. Se spune că Alexander, în vîrstă de unsprezece ani, a cântat după ureche „Gavota” de Bach și „Cântecul gondolierului” de Mendelssohn, pe care le auzise în interpretarea Olgăi. În acel moment, Olga era deja mama unui fiu și avea să îi mai nască lui Nikolai încă trei fi, deși toți vor muri de tineri în confruntări militare. În 1889, a dat naștere singurei fiice, Xenia, care va deveni mama Mitropolitului Antonie. Între timp, Nikolai și-a continuat cariera diplo-

matică în diferite regiuni ale Imperiului Otoman, fiind, în cele din urmă, promovat la gradul de consul general în Erzurum, în estul Turciei. Semnătura sa a fost cea care a validat pașaportul imperial al lui Igor Stravinski, la prima călătorie a acestuia în străinătate, în 1907. Obișnuit cu locul unde se căsătorise a doua oară și cu o familie tot mai numeroasă, Nikolai era tot mai puțin dispuș să meargă în concedii în Rusia. Mai târziu, el și Olga au preferat să se întâlnească cu Alexander în Europa de Vest, unde își petreceau concediile, deși compozitorul îl considera pe tatăl său din ce în ce mai plăcitor și retrograd pe măsura trecerii timpului.

Și-au trimis copiii acasă, la Sankt Petersburg, pentru a primi o educație. Fiica lor, Xenia, a fost înscrisă la Institutul Smolny care, la acea vreme, era cea mai prestigioasă școală de fete din Rusia. Mai târziu școala a căpătat o notorietate neașteptată, atunci când bolșevicii au rechiziționat-o pentru a deveni sediul lor central în timpul Revoluției de la 1917. După cum era de așteptat, Xenia a învățat mai multe limbi străine; în afară de rusă și franceză, devenind o vorbitoare versată de germană și engleză. A ajuns o femeie îscusită și energetică, intelligentă și cultivată, educată în spiritul bunelor maniere specifice epocii. Îi plăcea tenisul, se ținea bine în să și, moștenind o înclinație din familie, era și o pianistă pricepută. Pe scurt, Smolny o formase admirabil pentru ceea ce însemna viața unei tinere din clasa superioară a Rusiei, care se integra firesc în cercurile diplomatice și ale înaltei societăți. Faptul că această educație avea să o lase total nepregătită în fața dificultăților pe care emigrarea le va aduce cu sine este o altă discuție.

În timpul vacanțelor de vară, Xenia făcea lungi călătorii cu trenul și cu trăsura pentru a-și vizita părinții în Erzurum. Între timp, ajunsese o adevărată femeie și a atras interesul unui Tânăr dragoman de la Ambasada Rusiei,

Boris Bloom, care avea să devină secretarul lui Nikolai și viitorul ei soț.

Boris Edwardovici Bloom s-a născut în 1884, fiind fiul unui medic din Moscova, Edward Bloom. Unii dintre strămoșii săi veniseră, în perioade diferite, în Rusia din Olanda și din nordul Scoției în timpul domniei lui Petru cel Mare, care a încurajat o astfel de imigratie din dorința de a-și occidentaliza imperiul. Se spune că numele „Bloom” este de origine olandeză. Unii s-au întrebat dacă numele ar putea proveni de la niște strămoși evrei îndepărtați. „Mitropolitul Antonie nu a negat și nici nu a confirmat vreodată acest lucru”, spunea un părinte din eparhia sa, părintele Serghei Hackel. În orice caz, cu puține excepții, evreii aveau voie să trăiască doar într-o anumită regiune din Rusia, la distanță de Moscova, și, în mod cert, nu li se permitea să intre în serviciul diplomatic. Dacă au existat strămoși evrei, aceștia trebuie să fi trăit cu câteva generații în urmă. În vremea lui Boris, cei din familia Bloom erau, deși doar nominal, membri respectabili ai Bisericii Ortodoxe Ruse.

Deși familia Bloom s-a amestecat prin căsătorie cu ruși locali, de-a lungul generațiilor ea a menținut, totuși, legături cu rudele ei scoțiene. Doctorul Edward Bloom încă purta o corespondență cu o verișoară îndepărtață care trăia singură într-o cabană izolată din zona muntoasă a Scoției.

Într-o scrisoare, această dârză doamnă vârstnică a povestit vărului ei rus cum a descoperit într-o noapte un posibil hoț în fața casei sale. Privind pe fereastra de la etaj, l-a văzut urcând pe burlanul de scurgere, de-a lungul zidului. Apoi a luat un topor, a așteptat până când acesta s-a prins cu mâinile de pervaful ferestrei, i-a tăiat degetele, a închis fereastra și s-a dus la culcare. Când povestea această întâmplare, mulți ani mai târziu, Mitropolitul Antonie

remarca răutăcios că ceea ce l-a impresionat în mod deosebit a fost faptul că bătrâna și închis fereastra și s-a dus la culcare, lăsându-l pe hoț să suporte consecințele.

Când Mitropolitul Antonie era deja stabilit în Anglia și a călătorit pentru prima dată în Scoția pentru a vorbi acolo, o persoană din public i-a trimis o scrisoare pretinzând că este una dintre rudele sale scoțiene. A păstrat scrisoarea, având de gând să-i trimită, într-o zi, un răspuns; dar, atunci când a făcut acest lucru, persoana în cauză se mutase, iar legătura nu a mai fost reluată niciodată. („Ei bine, mă cunoașteți – spunea el oamenilor –, n-am fost niciodată genul de om care să scrie scrisori!”)

Viața familiei Bloom de la Moscova era rânduită mai sofisticat decât cea a verișoarei scoțiene. Medicul și-a educat copiii – trei băieți și o fată – acasă, cu profesori particulari după un program riguros, care includea pregătirea pentru dobândirea fluenței nu numai în rusă, dar și în latină, greacă și franceză. Aceasta i-a deschis Tânărului Boris calea către însușirea competențelor sale lingvistice. Boris Bloom a continuat cu studiul matematicii la Universitatea din Moscova, după care a fost admis la Școala diplomatică a Ministerului de Externe, unde a studiat limbile orientale. Ambii frați aveau să moară de tineri. Sora lui s-a căsătorit cu un bolșevic și a pierdut legătura cu membrii familiei care reușiseră să supraviețuască.

După ce a absolvit școala diplomatică, Boris a fost repartizat în Orientalul Mijlociu, unde a devenit secretarul lui Nikolai Scriabin în Erzerum și pretendent la mâna fiicei sale. Xenia, cu cinci ani mai Tânără decât Boris, nu avea firea retrasă a acestuia. Era mai expansivă, simplă și deschisă, după cum o caracteriza Mitropolitul Antonie. Cu toate acestea, cei doi s-au căsătorit. La început, cuplul a continuat să trăiască în Erzerum, bucurându-se de privilegiul de-a face parte din societatea diplomatică, iar în

timpul lor liber călăriend și mergând la vânătoare în munți. Când a ieșit la pensie, în 1913, Nikolai Scriabin s-a stabilit cu Olga în Elveția. În anul următor, Boris a fost numit în mod oficial consul rus în Colombo. Funcția sa era doar nominală, astfel că, în loc să se îndrepte spre Orient, Boris a mers cu soția sa în vizită la părinții ei. Xenia era atunci însărcinată, iar unicul lor copil, un fiu, André Borisovici, viitorul Mitropolit Antonie, s-a născut în Lausanne în 19 iunie 1914.

Noul copil va moșteni statura mică, dreaptă a bunicului său, Scriabin, și frumoșii ochi căprui ai bunicii sale. Pe măsură ce a înaintat în vîrstă, părul lui a căpătat culoarea părului bunicii, deși, pe când era copil, avea bucle blonde, angelice. De la tatăl său a moștenit firea rezervată și înclinația spre singurătate.

De la ambii părinți a primit religia sa nominală, fiind botezat în Lausanne de preotul ortodox rus al locului, Părintele Konstantin. La momentul respectiv, ceremonia nu a părut să aibă vreo însemnatate mai mare decât o poate avea pentru orice familie care nu merge la biserică. Nașa, mama lui Boris Bloom, era acasă, în Rusia, și a fost înregistrată ca nașă în absență ei. Faptul că această ceremonie de botez, cu totul formală pentru societate, avea să fie un fel de „bombă cu ceas” nu i-a trecut nicio clipă prin minte Părintelui Konstantin în timp ce l-a cufundat pe noul-născut de trei ori în cristelnită, potrivit rânduielii ortodoxe.

Patruzeci și șapte de ani mai târziu, când un oarecare episcop, Antonie de la Londra, proaspăt numit, a vizitat parohia Lausanne, bătrânul preot a fost luat prin surprindere când a fost întâmpinat cu următoarele cuvinte:

– Părinte Konstantin, mă bucur atât de mult să vă întâlnesc din nou!

– Îmi pare rău, trebuie să fie o greșală, a răspuns preotul uluit. Nu ţin minte să ne fi întâlnit vreodată.